

mégis szuggesztív szemlélete a világnak, egy különös lírai determinizmus. Ezzel szemben a cselekvény alig más, mint alkalom az író szemléletmódjának közlésére, finom, rendkívül gyöngéd vonásokkal kirajzolt alakjai mind az író szelleméből kapták a lelküket és még bűneikben is tiszták maradnak, mert az író keze érintette őket. Az a mely szeretet, a mely a regényből kiárad, megilleti az élettelen dolgokat is, — talán még az emberekkel is bensőbb áhitattal fordul az író a színhely felé. — Selmezbánya ódon kövei, zegzűgös hegyi utcái, a fölötté emelkedő erdős hegyek, a bányák, a kis hegyitavak, a fűvek és virágok mind át vannak szellemesítve ettől a szeretettől. A színhely ábrázolásának ez a melegsége egészen szoklatlanul erős couleur localt ad a regénynek s ez különösen ma mélyen megható, épen mert Selmezcéről van szó. Egy célzás nincs a regényben politikára és mégis erősebb irredenta-érzést kelt, mint a manapság divatos kongó frázis-bugyborekölások. Az irodalom nem azzal tesz szolgálatot a szétszaggatott Magyarországot ügyének, hogy úres nagy szavakban fogadkozik és jágat, hanem azzal, hogy szívvel, szeretettel fordul az elszakított vidékek felé, művészi ábrázolással magába öleli őket, láthatatlan lelki kapcsolat teremt velük a magyar olvasókban. Így marad — ha egyelőre csak az irodalomban is — a miénk az, a mit a politika elszakított tőlünk.

A civilizáció és a francziák. Az immár hetedik éve hőmpálygó világtörténelem felelősszerű homályba fojt több kérdést, melynek a világ előtt való portraktálására valamikor nagyon készültünk. A kit sorsa mindig mélyebben és mélyebben taszít az örvénybe, nem emlékszik már vissza arra a pontra, a melyen pályája még együtt futott azokéval, kik ma az élet csúcspontjain ülnek. Ilyen ügyünk nekünk az a gyalázatos bánásmód, melyben Franciaország a háború kitörésekor ott időző békes magyarokat részesítette. Mindannyian emlékezhetünk, mert hiszen teljességgel hihetetlenek tartottuk akkor, miként bőrtönöztek be és tartották a háború végéig fogságban minden hadijog ellenére olyan művészek és tanárok százait vagy ezreit, kiket a francia műveltség utáni szomjúhozás vitt ki abba az országba, mely lelkesedésükért oly czudarul fizetett meg. Ez a történelmi tény ad létjogosultságot Petróvits Mihály elejétől végig érdekesen megírt "A civilizáció és a francziák" című könyvecskéjének. Lélektani szempontból egyáltalán nem érthetetlen, ha feljegyzései itt-ott elotlogatásokat mutatnak a francziákkal szemben, annál is kevésbé, mert hiszen a szerző maga is hosszú időt töltött francia internáltságban. Elsősorban mint szemtanú érdemel hitelt és érdeklődést, de éles szemű megfigyelője és szigorú bírása is egyszerűen azoknak az eseményeknek és állapotoknak, melyekről internáltság mellett is sok olyan részlettel ismeret meg bennünk, a mely reánk újabb vonzóerejével hat. Áll ez különösen azokra a fejezetekre, melyek a "Marraine" intézményre, Wilsonék ajándékaira és általában az amerikaiaknak franciaországi tartózkodására vonatkoznak, de a többi is mind az író jó megfigyelő-képességéről, nagyrészt helyes ítéletéről és élvezetes előadásáról tanúskodik.

Az ötnyelvű János vitéz. A Magyar Studio című vállalat, a mely a magyar művészet és irodalom külföldön való terjesztését is programjába vette, most kiadta Petőfi János vitéz-ét öt nyelven: magyarul, németül Steinbach, francziául Gauthier, angolul Loew és olaszul Cassone fordításában. Irodalmunk ez egyik legbájosabb gyöngyszeme arra van hivatva, hogy Európa nagy nemzetei előtt hirdesse a magyar szellemet s a magyar kultúra egyetemes emberi értékét. Már külsejével is alkalmas arra, hogy megkedveltesse magát: igen szép kiállításban jelent meg, finom tipográfiával, a mely Bíró Miklós nyomdájának érdeme, izléses kötésben, gazdag művészettel illusztrálva. Nyolcz illusztráció és négy színnyomás van benne, ezek utóbbi időben hatalmas lepdülettel előretörő művésznők, Jaschik Álmos művei. A kötetek számozott példányokban, Jaschik aláírásával ellátva kerülnek forgalomba: egy példány ára bőrkötésben 1000, félbőrbőben 750, félévazonban 500 korona. Ennek a kiadványnak folytatása is lesz: Petőfi vitézének költeményei is hasonló díszszel fognak megjelenni ugyanazon vállalat kiadásában.

Harag nélkül. Zsuzsanna Mária fűzött e cím alatt csinos bokrotát verseiből. Egy fiatal női lélek hullámzása van a versekben, mozgalmas, fel-felcsapkodó hullámzás, de nem veszedelmes, mert a hullámok nem jönnek nagyon mélyről. Egy fiatal női lélek él, sürdök a világgal, keresi önmagát, a belső egyensúlyt, a dolgok értelmét és könnyeik forrását, — leginkább pedig a szerelmet. Ez az izgalom aztán versekben próbál levezetődni, olyan versekben, a melyeknek tulajdonképeni anyaga az igazi tevékenységhez még el nem jutott élet fölöslege. Hogy aztán lesz-e ebből valódi költészet, az az illető élet továbbformálódásától függ: ha rájön

arra, hogy a költészet neki a nagy dolog, az élet megoldása, sőt az élet maga, hogy ez az, a miért élni érdemes és élni kell, hogy minden más csak arra való, hogy ezt szolgálja, kifejezési anyagot szolgáltatson neki, szóval ha az életérzés és az irodalmi kifejezés ösztöne egy és ugyanazon dologra válik benne, — akkor valóban költő lesz belőle.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Géresi Kálmán, a debreceni Csokonai-kör elnöke 80 éves korában Debreczenben. — Katona György mérnök, 72 éves korában Sárospatakon. — Eichenhorsti Marnó Emil lovag, m. kir. honvéderede, több katonai kitüntetés tulajdonosa, Budapestben. — Paner Ottó posta- és távirótanácsos, tart. tüzérszázados. — Bendiner Adolf, az Operaház nyugdíjazott tagja, 77 esztendő korában. — Weresmarthy Weresmarthy Miklós dr. ügyvéd, volt országgyűlési képviselő, Szentendrén. — Havass Károly nyug. tanácselnök, 74 éves korában. — Romeiser Alajos 63 éves korában, Budapestben. — Sándor József 19 éves korában Budapestben. — Nádudvari Soltész János hídvégárdói földbirtokos, 56 éves korában Miskolcban. — Idősb Morvay Béla kir. kincstári jogügyi tanácsos, Nagykárolyban.

Deményfalvi id. Meliorisz Kálmán, szül. tapoly-luszkai és kümezei Bánó Marika, Kissáronon. — Morvay Endréné dr.-né, szül. Báthory Lili, 25 éves korában Budapestben.

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

KÖZGAZDASÁG.

A Magyar Östermelő R-T. igazgatósága Kronberger Lipót udvari tanácsos elnöklété alatt most tartott ülésében megállapította az 1920. évi mérlegét és elhatározta, hogy a február hó 14-re összehívandó rendes évi közgyűlésnek javasolni fogja a kimutatott 5.349,081 korona nyereségből 22 K (11 %) osztalék kifizetését az emult évi 16 koronával (8 %) szemben. Az igazgatóság Eörsi Gyula, dr. Salamon Zsigmond igazgatókat ügyvezető igazgatókká, Szende Samu igazgatót ügyvezető igazgatókká, Szende Samu igazgatót igazgatóvá, dr. Kapes József cégvezetőt aligazgatóvá, Galambos Ákóst cégvezetővé nevezte ki.

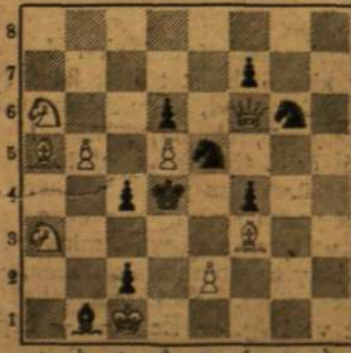
A Magyar Város- és Községfejlesztő R-T. a mai napon tartott rendkívüli közgyűlésén elhatározta a vállalat 32 millió koronát kitevő alapitójának 95,000 darab új részvény kibocsátásával 70 millió koronára való felemelését. Az új részvényekből 40,000 darabot a régi részvényeseknek ajánlanak fel 2:1 arányban 1030 koronáért. A fennmaradó 55,000 részvényt a Jelzálogbank vezetése alatt álló csoport veszi át ennél magasabb árfolyamon. Az elővételi jog február 21-ig gyakorolható. A közgyűlés az igazgatóság új tagjává megválasztotta Emphyd Bénit és Nemethy Károly nyugalmazott államtitkárt.

SAKKJÁTÉK.

3170. számú feladvány Nenkomm Gyulától, Budapest.

A „Wochenschau“ versenynél III. díjat nyert pályám.

sórik.

világos.

Világos indul és a második lépésre matot ad.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Kapcsolás
kiszámlázott
munkákhoz

Gyártás telefonál

című tréts hanglémez. — Ismét kapható
kiszámlázottan:

WÄGNER

Használati útmutatóban,
Budapest, József-utca 11.
Fülszám: Ráday-utca 19.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégebbi
csipkétisztító, vegytisztító és kelmefestő
gyári intézete.

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

Fülszám: II., Fő-utca 27. IV., Eszék-út 6. Keres-
mély-utca 14. V., Harmad-utca 4. VI., Teréz-
körté 30. Andrássy-út 16. VIII., József-körté 2.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és
II. kibocsájtást, különlegességeket is.

SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület,
Koronaherceg-utca 17.

Gyárt legújokétebb békebeli kivitelben: műlába-
kat, műkezeket, sörvítőket, haskötőket, gummi-
göcsörharisnyákat stb. Dús választék az összes
betegpótlást gummiárukban és műszerekben.

**Hamis fogakat
Brilliant
Ékszer
Platinát**

legmagasabb napi áron
vesz

GROSS ANTAL
BUDAPEST
VIII., József-körté 23
férfiművel

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.

Vermotel-rendszert, szőlő-
permetezőket, fűnikénegeket.
Permetező alkalmi eszközök
gummból és sárgarézről.
Szőlőszőlők és szőlők. Ku-
koriaszemeszők és daráló.
Répvágók és szesztalók.

SZONTÁGH PÁL
rés- és szerszámgyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

Keltetőgépeket
minden nagyságban,
csibenevelőket, csontdarálógépeket,
tömőgépeket

és az okosori berendezésekhez szükséges
összes felszerelési tárgyat szállítja a leg-
újabb technikával.

NIGERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
Kérje a 26. számú árjegyzéket 5—K bélyeg beküldés ellenében.

JÓ PAJTÁS

**BENEDEK ELEK
GYERMEKUJSÁGA**

a szívet-lelket nemesítő törté-
netek, mesék, versek, ismeret-
gazdagító olvassmányok való-
ságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: Endrédi
Sándor, Váradi Antal, Vargha Gyula,
Lampérth Géza, Kürthy Emil, Avar
Gyula, Feleki Sándor, Mihályffyné
Féli Lenke, Berényi Lászlóné, Tóbori Kornél,
Kozma Imre, Csandidy Sándor, Székely Nándor,
Benedek János stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és ide-
gen költőktől a gyermekifjúságnak való költe-
ményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest,
IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona.
Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot
kívánatra legyen küld a kiadóhivatal.

4. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ: HOITSY PÁL. BUDAPEST, FEBRUÁR HÓ 27.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Előfizetési ára: a január-márciusi évfolyamra 50 korona.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 10 korona. Külföldi előfizetésekre a postailag meg-
állapított viteldj is csatolandó.

GÉPKÖTÉS, FEHÉRVÁRRÁS ÉS SZABÁSZAT TANULÁSA.
A FŐVÁROSI HÁZIIPARI ÉS SZÖVŐISKOLA KÖBÁNYÁN, A MELYBEN A ROKKANTAK GYERMEKEIT TANÍJTJÁK KENYÉRKERESŐ PÁLYÁRA

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉGEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

— Méltóságos uram, az nem robbanhat olyan nagyot, hogy ebben a szélviharban meghallottuk volna.

— Akkor hát a Vágon túl történt valami és mivel a Vág innen három kilométer, hát ez ugyancsak hatalmas dörrenés lehetett, hogy idáig elhallatszott.

— Hát magától a Vágtól nem eredhet ez a robbanás? Talán hirtelen megindult a jég.

— Lehetetlen még csak sejtetni is az igazat. Engem annyira izgat a dolog, hogy most már le se fekszem, mert úgyse tudnék aludni. És a mint megvirrad, lemegyek a Vághoz utána nézni ennek a dolognak. Maga pedig befogat a számba és lemegy Alsó-Sztrégovára, ott felszedi Uzonyit és annak azt a tudós öcsését, a ki most itt van nála. Hátha valami olyan dolog történt, hogy a megmagyarázásához szükségünk lesz ilyen okos emberekre. A hricsói révnél várni fogok magukra. Most pedig megiszunk egy csésze forró teát. Mihály!

— Igenis, rögtön meglesz. De bocsánatot kérek abbéli nézetemnek, hogy hét órákor még alig pitymallik és ilyen czudar időben kiszáncázni nem tanácsolnám a méltóságos úrnak.

— Ne félj Mihály, téged nem visznek el, tudom, hogy az nem ilyen öreg embernek való, mint te. Még náthát találnál kapni.

Mihály erre az inzultusra megvetőleg legyintett a kezével, a mit bizony Sámson úrral szemben senki más meg nem mert volna engedni magának és így felelt:

— Bár csekélységem nem irányadó, de mégis abban a nézetben vagyok, hogy okosabb dolog volna a meleg ágyba visszabujni és még egy verset aludni. Biztosra veszem, hogy a tekintetes úr is osztózik eme nézetemben.

Liborius mester ijedten nézett a huszárra, a ki egyszerre szembe állította őt a gazdájával. Zavartan morogni kezdett:

— Csalódik, Mihály... Mert a mi engem illet...

De Mihály nyersen közbe vágott:

— Dehogy csalódom, még alhatnak egy jót, aztán kilenczkor vagy tízkor kényelmesen kiszáncázni a Vághoz. Azt a csudát, a mi a lármát okozta, már úgyse láthatják, hát minek sietnek?

— Hopp! — szölt hirtelen a báró, — más gondolatom támadt. Menjünk fel a toronyba és messzelátókon nézzünk szét az égen és a földön.

Erre az indítványra természetesen megint csak Mihály felelt.

— Éppen három hete, hogy nem voltunk a toronyban és azóta ott nem volt füte. Ott most farkasordító hideg van. Aztán meg mit látnak ebben a sötétben és viharban? Ha legalább az ég csillagos volna.

— Ne járjon egyre a szád! — mordult rá mérgesen a báró, — gondoskodjál inkább a teárról.

Mihály diadalmas mosolyait távozott, biztosra vévén, hogy összes indítványai el-

fogadtattak. Alig húzta ki a lábát, a báró megszólalt:

— Elég, ha nyolcz órákor megy az Uzonyiakért, most tehát, ha kedve tartja, mehet vissza aludni.

Liborius mester élt az engedelmével és sietve kerekelt oldott, még mielőtt a bárónak valami újabb veszedelmes ötlete támadna. Éppen párnái közé készült temetkezni, mikor kopogtak és megjelent Mihály gazda egy csésze forró teával. Az ő szobájában ugyanis mindig állt egy szamovár, tele teával, csak a spirituszt kellett alatta meggyújtani s készen volt az ital. Ezt Sámson báró rendelte így, mert hátha éjjel teát óhajtatni. Erre az éjjeli teavásra azonban sohasem került sor és Mihály reggel vagy maga megitta, vagy levitte a konyhába, vagy kiöntötte. Már öt óra elmúlt, mikor az inas a teával megjelent és a titkár úr inkább aludt volna teázás helyett, de azért köszönettel fogadta Mihály bácsi gondosságát és felhőpintette az italt.

—*Maga már nem fekszik le, Mihály bácsi?

— Oh dehogy, — felelt boszusan a huszár, — engem nem eresz el olyan könnyen a méltóságos úr, kivéve, ha ő is visszafekszik az ágyába, a mit nem hiszek.

Engem nem eresz el olyan könnyen, — értsd: olyan könnyen, mint a titkár urat. Mégis csak gorbomba fráter ez a vén cseléd. Minden további csvegés helyett visszabujt ágyába és rászólt Mihályra: *Most pedig hagyjon aludni!*

Az ifjú tanárjelölt és doctor philosophiae nagy gyönyörűséggel merült el puha-fehér ágynak hullámos redőibe, mint a költő mondja. Gyönyörűsége dupla volt, mert ő is régen rájött már arra az igazságra, hogy nem aludni élvezet, hanem *tovább aludni*. Ha az embert fölébresztik egy gorbomba téli reggelen, mikor odakint fűvölt az északi szél, és mikor már éppen kibújni készül barátságos vaczkából a meglehetősen kihűlt szobában és akkor odalép egy jó lélek és azt mondja neki: *Pardon, tévedtem, még egy órát alhatik az úr,* — és visszamerülni a meleg ágyba, ez az igazi élvezet. El is aludt rögtön és mélyen.

Ez a nap azonban a sors könyvének az ifjú doktorra vonatkozó részében, úgy látszik, nem úgy volt följegyezve, mint a nyugalm napja. Mély alvásából és szép álmáiból Mihály egy óra mulva újra kizavarta. Krantz úr a fölriáztáshoz emberevő arcot vághatott, mert a huszár, a ki még a karját is megrángatta, megszólalt:

— No azért ne haragj meg, én nem tehetek róla, hogy a méltóságos úr megint hívhatja.

— Mi baj?

— Az éjjel valami szerencsétlenség történt a Vágon. Egy ember a jég alá került és hiába keresik...

Ezzel Mihály sarkon fordult és távozott, pedig Krantz úr utána kiabált, hogy álljon

meg. A ravasz ficzko jól tudta, hogy ha a hírekből csak ennyit ad be a tekintetes úrnak, ezzel csak a kíváncsiságát izgatja fel és nagyobb sietségre ösztönzi. Célját el is érte, mert a titkár úr rögtön kiugrott az ágyából és oly sebesen felöltözködött, hogy tíz perc múlva már ott állt ura előtt. Ott aztán megtudta, hogy az uradalmi igazságszók, a kik jégért jártak lent a jégverem számára, azzal a hirrel tértek haza, hogy az éjjel a befagyott Vágon hirtelen örvény támadt, mely a lélek körül halászgató emberek közül egyet elnyelt. A báró nagyon rejtelmesnek és érdekesnek találta a dolgot, mert ugyan hogy támadhat örvény a keményre befagyott folyón? Mialatt a báró ezeket elmondta, mustrát tartott a titkára fölött és figyelmeztette, hogy öltözködjék melegebben és rakja meg a szánhintőt bundákkal és bekecsesel a vendégek számára, mert azt mondják, hogy czudar idő van odakint.

— Hát elmenjek értük? — kérde Krantz borúsán.

— Persze, hogy el. Kérje meg szépen őket a nevemben, hogy tarssanak velünk. Ha nem jönnek, hát nem jönnek. Mihály, te pedig szólj a kulcsárnak, hogy a hricsói révházban forró tea és valami harapnivaló várjon ránk.

— Én ellenben nem menvén, — jelentette ki kategoricze az öreg.

— Tudom, tudom. Hát nem vetted észre, hogy oda csak okos embereket hívtam? Rád tehát nem is számítottam.

Mihály elvörösödött, nagyon röstellte a sértést, különösen mert az a titkár jelenlétében érte, a kit a báró kegyeiben konkurrensének tartott. Nagyot nyelt, mintha valami gorombaságot nyomott volna vissza és így felelt:

— Jó, jó. Inkább vagyok én számár a fűtött szobában, mint okos ember a Vág partján ilyen pocék időben.

Most azonban sietve elkotródott, nehogy újabb inzultus érje, de nem mulasztotta el egy kárörvendő pillantást vetni a szekretáriusra, a ki olyan kétségbeesett arccsal állott ott, mint egy kárvaltott cigány. Sámson báró azonban nem vett tudomást a rossz kedvről, hanem azzal a paráncsolással küldte el, hogy félóra múlva útban legyen Alsó-Sztrégova felé.

Ezek voltak az öreg bárónak intimusai, legtitikosabb gondolatainak és legrejtettebb nézeteinek birtokosai. A fiaival nem állott olyan bizalmas viszonyban, mint velük. Feleségét második fia születése után csakhamar elveszítette és nem jutott eszébe másodszer megházasodni. Sámson báró halás volt emléke iránt, mert két fiút adott a híres Sztrégovay nemzetségnek. És így beváltotta hivatását. Jób báró, az idősebbik, a felsővidéki birtokok igazgatója, komor és szófukar ember volt, a ki még apjával szemben sem tudott soha fölmelegedni. Az öreg sohasem látogatta meg Jóbot, a ki szintén egy

esztendőben csak kétszer kereste fel az apját, Sámson úr születésnapján és karácsonykor. Azt azonban nem bánta, hogy egyetlen leánya, Klárrika bárónő az esztendő legnagyobb részét Felső-Sztrégován töltse, hol sokkal jobban érezte magát, mint apja mogorva házában. Jób bárónak nem volt több gyermeke, ez a körülmény és felesége halála volt főképpen oka embergyűlölő kedvének.

Egyenes ellentéte volt Jób bárónak a fiatalabb fiú, Tamás, a ki az alföldi birtokokon gazdálkodott. Jókedvű, társaságkedvelő, könnyelmű és nem rossz ember, a ki azonban szintén ritkán látogatta meg az apját mert nagyon el volt foglalta a maga mulatságaival, no meg haragudott is az örege, a ki nem engedte őt szabadon költelezni és garázdálkodni a nagy vagyonban. Tamás bárónak két fia és egy csöndes, nem sok vizet zavaró felesége volt, a Tarkói grófk család-jából, előkelő megjelenésű és kellemes úriasszony volt, a ki nem mulasztotta el havonként egyszer egy hideg, de udvarias levélben megkérdezni Sámson bárót, hogy miképpen szolgál egészsége. Sámson bárót tulajdonképp boszantotta ez a sablonzerű levelezés, mert tudta, hogy a menyét az ő egészségi állapota egy cseppet se érdekli, és mert erre a levélre, ha csak pár sorban is, neki felelnie kellett. Ezt az egy dolgot, fájdalom, nem bízhatta Krantzra, ezt neki magának kellett elvégezni. A nemes báró pedig utálta a levélírást. Tamás két fia Budapesten lakott, s csak vadászgatni jártak a nagyapjukhoz, a ki nem szerette túlságosan a semmi munkát nem végző fiatalembereket. Még is mondta nekik nyíltan, hogy nem várhatja remél egyebet tőlük, mint hogy minél hamarabb megházasodnak és folytatják a nagyapjuk családot, melynek léte vagy nemléte az ő becses személyüktől függ.

Igazában csak egy lénynek sikerült az öreg báró szíve rejtekébe bejutnia és megkérdezni, Klárrika bárónő volt, a ki szintén még tetézte azzal, hogy az utolsó két évében remek termetű, sugár hajadonná serdült. Sámson báró reá tekintett, valóságos szélvihar fogta el és nagy ritkán szólította a nevén, hanem így: *gyöngyöm, virágszirmom, kis babám, kis angyalom, napsugaram* és így tovább. Ezt a nagy szeretetet még az anyjáról vitte át a lányra, Jób feleségéről, aki egy nagy műveltségű, finom lelkű, kedves és szépségű, tökéletes úriasszony volt. Sámson báró nem titkolta abbéli nézetét, hogy az egy asszony van a családban, a ki megérti. Sztrégovay Jóbé volt az egyetlen, a ki leányával együtt sokszor és hosszú időre fölkereste Sámson urat kastélyában. Mikor aztán meghalt, a kis leány majdan teljesen Felső-Sztrégován telepedett le, és mellette mindig egy kintő nevelőnővel, a ki különböző nyelvek kasszonyokkal, Jób báró imádta a feleségét és lelki zordonságának az asszony korai halála volt az egyik oka.

Annak a mélységes és kölcsönös szeretetnek, mely a nagyapját és unokát összefűzte, alapja tán az a természeti törvény volt, mely az ellentétek vonzódásáról szól. Lehet, hogy bizonyos, hogy nagyobb ellentétet még képzelnem sem lehet, mint a tavasz pompájában ragyogó leány és a zordon tél minden szépségeivel fölruházott aggastyán. És e mellett Sámson báró szíve fiatal maradt. Ha emlegette is a régi jó idöket, nem zsörtölődött folytonosan, a vén emberek szokása szerint, a mai korról. És megadatott neki, hogy ő, a ki mint gyermek még látta Pe-

tőft, Kossuthot és Damjanichot, megelégedetten lépett be a huszadik századba, a nélkül, hogy valaha fogorvos az ő szájában turkált volna. És megadatott neki, hogy öreg napjaiban boldogsága még csak fokozódott Klárrika születése által, a mi ránézve a megifjulás forrásává vált. Sokszor eltűnődött, hogy vajjon mi vár még reá, miért tartogatta őt az egek ura ilyen sokáig ezen a földön? És ilyenkor szinte félni kezdett...

Elkezdődött a világháború, de borzalmi és grandiózus méretei ellenére nem tudott benyomulni Sámson báró harmonikus megalkotott lelki világába, hogy ott elkezdje romboló munkáját... Nem, ő megmaradt optimistának, hitt, remélt és bízott még akkor is, mikor a belső zavarok megkezdődtek... bizalma még akkor se rendült meg, mikor Magyarország fölőstását kezdték emlegetni. Ezt eleinte képtelen örültségnek tartotta és nevetett rája. De a lapok folyton félreverték a harangot és fújták a vészkiáltót és ez, a különben vasidegzetű bárót lassanként idegessé tette. Álmatlan éjszakák jöttek rá és ébren balsejtelmek gyötörték.

Ekkor kezdődtek Krantz Liborius mester szolgálatának nehéz napjai. Sámson úr ugyanis lemondott a lapolvasásról, ellenben a szekretáriusnak kiadta rendeletben, hogy neki mindent olvasson föl, még a kellemetlen híreket is, de ezeket ne egyszerre adja be neki, hanem készítse őt rájuk elő. Így talán nem fognak azok olyan nyugtalanító hatást tenni reá. Ez nehéz feladat volt és az ifjú tanár sokszor kikapott a bárótól, mert állítólag kiméletlen gyorsasággal világosította őt fel bizonyos gonosz dolgokról, máskor meg azért kapott ki az ifjú mester, hogy ezt meg ezt egyáltalán minek olvasta fel neki? Ki az ördögöt érdekel az? És mi köze hozzá neki, Sztrégovay Sámsonnak? Különösen a csehek fészkelődéséről és előkészületeiről, melyek pedig direkt őt fenyegették, nem igen szeretett az öreg úr hallani. Pedig ez a dolog izzott leginkább agyában. A gonosz álmok fölriasztották egészséges alvásából, az éjjeli mécs sápadt világánál órákig feküdt mozdulatlanul, szemét a plafonra szegezve és argumentumokat ko-holva, melyek a cseh betörés lehetetlenségét bizonyították.

Minden egyes argumentum egy drótkerítés volt, melylyel Sámson báró körülvette a lelkét, hogy annál könnyebben távol tartsa magát a gonosz benyomásoktól. A fő argumentum azonban, a melyhez végül mégis mindig menekült, a következő volt: Édes leányom, lehetetlen, hogy azért tartottál volna magad a gonosz erők ellen, hogy minden életednek egész boldogsága, nyugalma minden öröme? Hisz bűnös ember vagyok, de annyira bűnös nem lehetek. Ez az egyetlen megmentés volt az imádságának is, melyet minden vasárnap elmondott, mikor Klárrika bárónő kézenfogva, gyalog lementek a felső-sztrégovai templomba, és helyet foglaltak a sztrégovay család számára készült és fából készült filagóriában, mely a szentélyben állt. Csiborka tiszteletendő úr is oly tapintatos volt, hogy ezt a gondolatát beleszította a szentély díkációjába, de a Sámson báró nagy méltóságára a naiv öreg pap úgy állította le a szentélyt, mintha az Iristen ilyesmire nem lehetne a hatalmas Sztrégovayakkal. Persze jó páter nagyon öreg volt már és folytonosan a Sztrégovayak titketeiméit

élvezte és kötelességének tartotta minden alkalmat megragadni, hogy háláját bebizonyítsa.

De a nemes báró bármennyi gátat emelt is maga és a gonosz impressziók közé, hiába cselekedte, mert az ár néha átlépte az akadályt és rések is voltak, melyeken át a benyomások beszivárogtak... a benyomások, a hírek, és velük megjelent lelkében a peszsimizmus sötétarcu lovagja... Az ő lelke eddig sugárzó égbolt volt, melyen még bárányfelhők is alig uszáltak. És most az ég peremén mindenféle fekete viharfelhők csücskeit pillantotta meg. Néha rajtakapta magát, hogy fél és ilyenkor rettenetesen szegyenkezett. Lefekvéskor az ágya szélén szoborszerű mozdulatlanul ült és hallgatagon maga elé bámult. Ilyenkor igyekezett a napi események rossz hatását teljesen ki-söpörni a lelkéből, hogy ezzel nyugodt álmat biztosítsa magának. Mihály ilyenkor tapintatosan leült egy sötét sarokba, mert megsejtette, hogy itt komoly dolgokról van szó és megvárta, míg ura fölébredt álmodozásából. Sámson báró egyre ritkábban használta a régi bizalmas és tréfás hangot inasával szemben és egyre hallgatagabb lett. Csak azok voltak a főúrnak igazán boldog órái, a melyeket Klárrikával töltött. Ilyenkor mindről megfeledkezett és a jókedv egyszerre úgy bújt ki belőle, mint a hó alól a virág. (Folytatása következik.)

Hiszek egy Istenben.

Hiszek egy hazában,

Hiszek egy isteni örök igazságban

Hiszek Magyarország feltámadásában.

Amen.

BORDAL.

Nem csurran lelkem gyakorta gyatra borral;
Sötét szőlője lassan ér s édesedik,
De leve nemesebb mámorokra forral.

Borzong, ki issza, mint istenek serlegéből
Nektárt ha kóstol álmában a halandó
S Héphaistosként hull le képzelt égből.

Szent részségre bujtalak én, hogy éjjel
Tiszta tüzekben s örökké vágyakozzál
Lakni e hamvadhatatlan fényességnél.

Ki ifju vagy még s istentkivánó kedvben
Illeszted ajkad ujizü poharakhoz,
Tudd, hogy isteni vért iszol e nedvben.

Ürítsd a kancsót s szent kábulatba omló
Lelkeddél öled forrón át az enyémet:
Kivánom, légy te is hozzám hasonló.

Sárközi György.

ALKONY, SZERELEM.

Ne mondjátok, hogy máskor is volt alkonyat és hogy a szerelem oly régi, mint a Föld, de most lilás párával fűrésztli mégis arcomat, az örök szerelem ma mégis új ruhákat ölt.

És úgy jön elibem, mint a kit sose láttam és ily csudálatosnak nem láttam senki más: szerelem! égi fénylés, örök szépség, hibátlan, egy Napon túli nap szálltán langy alkonyi varázs!

Ne mondjátok, hogy máskor is volt alkonyat. Higgyétek el, hogy mégis csak új világot adtam, ha, míg lilás párával fűrésztli most az arcomat, felsír szerelmes szívem a zengő alkonyatban.

Szegedi István.

HARDING, AZ AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK ÚJ ELNÖKE NEJÉVEL ÉS-ATYJÁVAL.

SZÜRETEN.

(Requiem.) — Irta Szilárd János.

Öreg bortól és fiatal vértől nekihevíült, hetyke legény volt Balázs a sallai lankások kései szüretén. Ott ült a hajlok ambitusán az öregek között, hallgatta a kortól megszürcült, pásztás szavakat, a gondot, mely felburjánzik az éveken, mint omló falakon a liceum üstöke s a tapasztalást, mely hullott az élet után szomjas lelke, mint kiszikkadt földre a tavaszi zápor. Pohárban csillogott előtte a hegy opálosra öszült, agg bora, sűrűn emelgették a billikomot, erein végignyargalt a tűz és zabolátlan vérvével a tánczba ugrott mámor szilajon vágatott, mint feltárt jövőjének titáni hódításai.

Az ambitus roskadozó árkádjain lilába öltözött szőlőlevelek melegedtek a betévedt napon, a diófa lombja hintázott az örök fedésbe, a mezőség felől ökönyál úszott a Garam sóhaján és ők nekiperült, csendes szavú tivornyában ülték a természet halottitörát. Édesapja, az öreg Dömötör bátya, a kinek ötszáz kisholdján kívül egyetlen öröme volt az iskolázott, derék, nagy fia, pipaszár mellől szidta a kormányt, a szomszéd Galambos ráhümmögött, Nagydi sógor felkönyöklöve búslult s a hetven éves Lakos, mint nagy időköt látott bölcs a vidéknek, azt mondta néha: — Nono!... Lassan a testtel...

Balázs pedig a szavak, a környezet, a röppenő idő jelentőségén túl a huszas évek lendületének mámorba bukkott világába tévedt. Vállain érezte a világegyetem összefutó gerendázatának mindenekét alátámasztó oszlopát, karjaiban a földkerekség keserű problémái között igazság szerint szétűtő erőt, szívében a szerelmet, mely minden üdvöt a keblére ölel, megdőlő korlátokat, diadalba rivalgó ostromot, lemosolyogta a kicsinyességek kásáján rágódó öregek baját s mélyen a pohár fenekére nézve, erősen, öntetlen a nőző szüretelők lármája felé indult.

A domb tarajáról elfeküdt mezőség felől, kopott akácok és mogorva jegenyék között kacagó fehérre gondozott templomtorony intett feléje. Körtötte házak, szérők, kazlak, legszélről az ő kúriájok, udvarán gémmel, magasan, kiágaskodón az ivelt környezetből, itt-ott feleslillogott a folyó őszi égtől sápadt arczatja s a kaszálón, mint didergő koldussereg, gubbasztottak a baglyas sarjúpetrencek. Megállott, nézett, melyre kitágult tudóval, mohón szívta magába mindazt, a mitől búcsúzni készült, a földet, a melybe élete öntudatlanul gyökeret vert s az eget, a melyiken pár nap múlva a planétákat is a másik oldaláról látja.

Mert megy. Messze... A hol más a föld, más az ég és mások az emberek. Nem különben, csak gonoszáguk kendőzése ügyesebb, nem okosabbak, csak a képük nagyobb, de megy, mert megszállotta őt is a műveltség kiordított Nyugat rákfenéje, mint megszáll minden alkotásra teremtett keleti erőt, hogy a lagymatag kultura ege alatt kivesszen belőle a Keleti ősök vérein át örökölt, végtelen gazdagsága. A szín, a mely ezer leviharzott évek kódén át, széles folyók mezőségein pogány isteneknek áldozó tüzekből hullott a lelkébe, mint a véríség szünnyadó zsarátnoka, a virtus, a mely feszülő karjai dagadó erejében lázadt, a kísértő lelkek misztériumától megszentelt urali fázós éjszakák és a csók, a mi a derékon kapott, meghajszolt leány vonakodásában a felkészült párnák gyönyörénél százszor édesebb.

Balázs a gondolatoknál megtorpant jó sejtlem döbbenése ragadta meg. Felsírt a szívében veszni kárhozott világárag korai gyász, átsuhant gondolatain búcsúzásának végzete és a szüreti kábulat mohó szándékával sietett Márta felé.

A lány ott sürgött, forgott a vendégek között, tánczolt a dúsan patakzó must körül, pajkosságból érett gerezdet font a hajába és kacagott, kacagott, mint a májusi erdő. Szép volt. A tizenhöz évét beléje mintázta az Isten, tiszta volt, mint a források vize, igézetes, mint a szomjas ember álma.

Mikor a prés mellett megjelent Balázs, elhallgatott. Ráemelte két nagy lenvirág szemét és — mert a fiu tréfásan belé karolt — nekiiramodott a venyigék során. Szaladt, futott.

A kerítés mellett bozótba összecsapzott málnák között letek egymásra. Márta leveleket tépett, majd a köténye fodráit, Balázs pedig öles lépései után ziháló mellett állott meg előtte. Kivillogó, fehér fogai szegélyén, nedves ajkain a csók tűze lángolt, barna szemében a feleszmélt férfi. Átkapta a lányt, mint pelyhet a fürgeteg, s az illendőségéből mimélt vonakodás után, hogy megtepte a száját, huszonkét esztendejének minden bölöndos éhségét kicsákolta rajta.

Szavak tolokodtak a nyelvére, igéző, igaz, becsületos vallomás, a közelség válasza torokra szaladt könnyei, majd az egybeforrt igéző részeg ígérete. Márta alélt volt, Balázs szilaj, erős, diadalmas a szerelmében s a mámor fátyolán látott élet fölött. Látta a hódító útján hazagázoló titánban önmagát, a ki elé virágosban indul a falu szegény hamupipókéje, hogy lázas éjszakák megöröszött erényét nyujtsa áldozatul a selymes királyasszonyok forró kegyeihez mogorva felétek.

nek. Boldog volt, csodulásiig boldog, felmagasztosult. És a csókos ajaktól zsongult idegein az iramló percek hárfája szólt.

Mikor az öregek hívó szavára magukra eszméltek, Balázs az utolsó ölelés görösös erejével suttozta:

— Várj!... Csak várj!

És Márta várt.

A futó avart beeste a hó, a virágot kicsiklandotta a földből a tavaszi sugár, a munka kalásza érett, a venyigék vérét hordóba csapolták, majd újból hó, virág, a természet öreg szokása szerint. Csak Balázs késett. A sűrűn érkező leveleket követették gyéribb híradások, Dömötör bátya dicsekvését mind halkabbra és halkabbra fogta és az ő derék, tanult fiáról ha beszélt is ókor, Márta előtt mindig hallgatott. Aztán, a negyedik évben, már más előtt sem ejtette ki ezt a szót: fiam. Ha pedig felhánytorgatták, firtatták a dolgot, összerántotta a sörényes szemöldökét és gorombán felelt, mint a gyakorlatlan koporsó, ha megdöngetik. Azt is kerülő úton tudta meg a falu, hogy az ötszáz kisholdból a fele elvándorolt...

Egy nyárvégi napon végigfutott a hír a házak során: Balázs beteg! Itt hektikáról suttozott a szóbeszéd, ott más nyavalyáról, csapkodták a kezüket a vénék és Márta ablakát lesték a fiatalok. Majd mikor a kúria köves udvaráról kitámolygott az öreg barát az állomás felé, amerre haladt, elhalt a szó és dübörgött a négy rozzant kerék, mint a megölődült halottasmenet és sírtak a beszáradt tengelyek, mint a síratók csukló éneke.

Másnap az ambituson látták a megtért fiút, roncsát a réginék, árnyékát a megtérett legénynek, a kit eléjük festett az emlékezet. Párnás karosszékben, takarók alatt feküdt a napsugár alá, mint a ki didergő lelke idegenben elhullatott nyarat várja a hazai tűzről, gondolatainak elfakult káprázatát, fiatal életének két úri marokkal elherdált kincseit. Megnyúlt pergamén arczán csak a két nagy barna szeme lángolt, befelé világító mécei az élő ravatalnak.

Es jött a szüret: Az ötödik. Balázs, mert fejt benne a kísértő emlékezés s mint a bűnei nagy terhe alatt vergődő gonosz, vagy mint a csatákat veszített bús veterán, látni akarta vesztébe gördült végzetének minden véálával beidegzett színhelyét, kocsin indult a sallai lankások nótás hajlokába.

A vendégek között Márta is ott volt. Szabolgott ugyan, de anyja ráparancsolt s az öreg Galambos is úgy tartotta jónak, hogy ne írja lellét a pusztá homlokára. Ha ott lesz, ám legyen. Nem az első nótá, nem is az utolsó, a fikor a gyerekejjel tett részeg esküvés a főkörtöről megfeleldezik, a mikor... no bizony szóra sem érdemes, nem még hervadni szemlátomást.

Balázs már a diófa alatt üldögélt, mikor megérkezett a lány. Meleg takarókba bugyoláltan, elrövedező, fáradt szemekkel kutatta végig az őszi ködmönébe öltözött mezőt, a melynek párázatából reménykedések, vágyak, pompás küzdelemre felkészült akarat romokba döntött bástyái ködöltek át. Akkor és most!... A kóros testben sorsa ellen lázadó lélek úgy látta merészen indult emlékeit, mint gögös várak felhőket döngető föl a völgy ingoványába zuhant hitvány kődarab.

És Márta jött. Szerényen, mint az árnyék, lassan, fehéren, mint a nyári égen ballagó boró. Balázs tenyerébe hullatott kezét hosszan ott felede s a kőfogás meghitt pillanatában a két szenvedés egymásra talált.

— Márta!... — suttozta Balázs. A lány pedig nyúlt, hogy megsimogassa a fiú gyönyöző homlokát.

Az öregek az ambituson nagy hirtelen a pohár fenekére néztek, de Lakos, mint nagy időköt látott bölcs a vidéknek, előbb azt mondta, hogy:

— Nono!... Nagyobb kórságból is lábolt ki már ember...
Aztán... még sohasem volt csendesebb szüret. Pedig féltelt a nap, mint az öreg ember későn fellángolt szíve, és ég föld az ősz farsangi ruhájában nyujtotta kincseit. De torkon forrott a nótá, a bor ereje megtörött a józan bánaton, lehet, hogy talán az

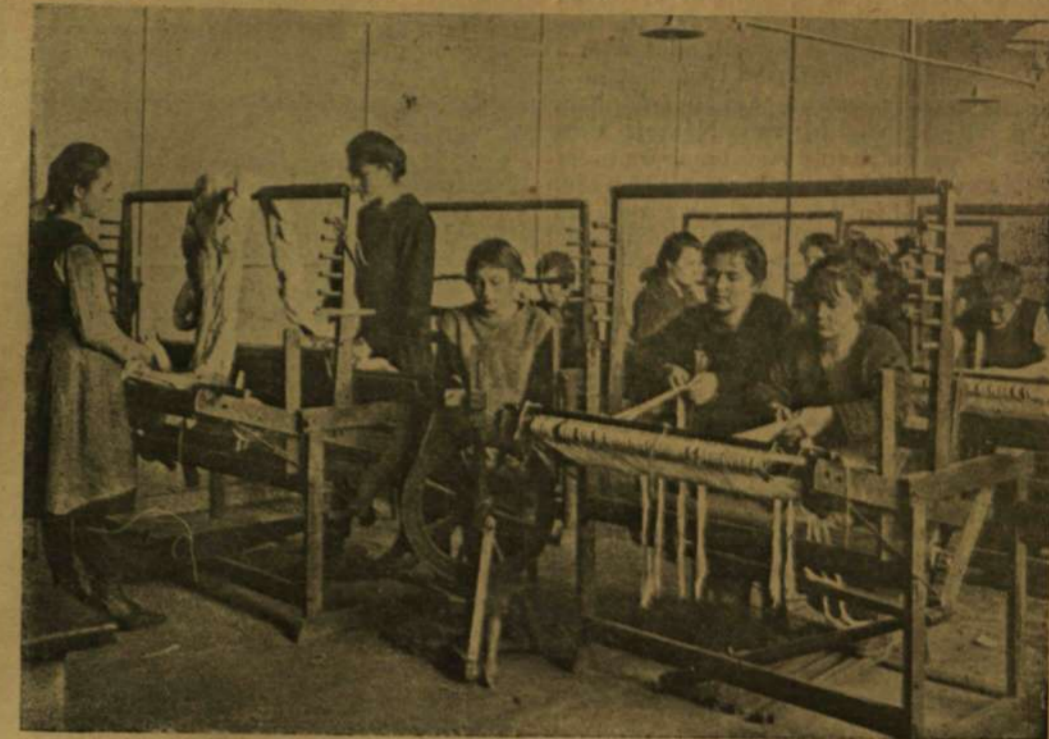
öreg barát miatt, a melyik, mint hivatlan vendége a tarka szüreti népnek, ott meregette sötét ablakszemeit a hajlok udvarán.

Egyedül Balázs volt, a ki szilaj kedvre éledt. Mint a ki megtalálta kóbor életének elveszett fonálát, ifjúság, erő, lendület, telhetetlen vágyak és titánok harci kedve harogott föl benne. Bort kért. Ivott. Huj, huj, nótára gyujtott, pajkos dalokra, mozsarat dörentett, koszorút font Márta hajába, megnyitott tüdejét, fenéig szívta a must részeg illatával és a horizont vonaláig kitárt széles karokkal, mint megtérésében csodulásiig boldog fia a megbocsájító, szelid mezőknek, ölelésre, irigy istenek földiektől megvont gigászi ölelésére vágott. És Mártát kézen ragadva, sietett, futott a bozótba összecsapzott málnák ölére...

Az öregek megint a pohár fenekére néztek, Galambos és Dömötör bátya titokban egymásra pislogott, aztán — mert Lakos már dűdölt — gurgulázó, viseltes hangon ők is nótába fogtak, öreg nótába, a milyen sok derék vagonból néha, mint egyetlen örökség marad a keserű unokákra:

Iszogatok, delolgotok,
Azt mondják, hogy korhely vagyok,
Korhely vagyok...

És szállt a nótá, szállt, vontatottan, búsan, mint az ökönyál a Garam sóhaján, a pohár

MUNKA A SZÖVŐSZÉKNÉL.

A NÉPRAJZI MÚZEUM.

Van Budapestnek egy olyan múzeuma, melyet nem annyira a pestiek, mint inkább a külföldiek látogatnak. Sőt bizvást azt mondhatjuk, hogy a pesti közönség nem is tudja róla, nevét is csak akkor hallja, ha valamelyik lap a múzeum pusztulását jelenti. Mert ez a szép múzeum, melynek nemzeti kultúránk szempontjából felbecsülhetetlen értéke van, napról-napra pusztul és a magyar közönség elfásult közönnnyel tér napirendre minden hírlapi cikk felett. Meglátszik, hogy a pesti közönség egy része érzésében és gondolkodásában még nem teljesen magyar, vagy már nem magyar, mert a nemzet legsajátosabb kulturkincsei iránt nem érdeklődik, azaz semmi jelki közönség nem kapcsolja össze.

A hazánkat szétéptő csehek, oláhok, szerbek nemzeti egyéniségük kidomborításával vivják ki maguknak a nemzeti önállóságot és ebben a küzdelemben a néprajzi tudomány adta a legerősebb fegyvereket. Az u. n. „Nemzeti Múzeum” e népeknél voltaképpen nem is egyéb, mint Néprajzi Múzeum. Mi még megőrizni sem tudjuk, a mink van, nem hogy propagandára használják fel. Sőt múzeumunk elhanyagolt állapota egyenest kultúránk hiányáról tesz tanuságot a külföldi

KABÁTKÖTÉS ÉS HORGOLÁS.

ürült, az arcok elborultak a könyöklő tenyerben, mint hegy mögött a napáldozás. Nyári emlékek ködlő tájain elcsattogott életviharok visszadörrenő harmóniáit hangolta a négy borizú torok, s mikor a harmadszor megismételt kórus a végére ért, hogy:

Pedig én csak altatgatom,
Csitítgatom, altatgatom,
Az én beteg szívemet...

... mint a templom zsolttáros hajójába a zendülő ég lesújtott haragja, velőthasogató sikoltás csapkodott feléjük a málnák felől: — Vér!... Vééér!...

Dömötör bátya kezében szilánkra tört a pohár. Szája szegélyén szedres sápadásban ült ki a rémület, szemé árnyékából a megtévelyodtak felcsapott tüzeivel, a háttára borított asztal legázolt cserepein át, tele tudóból nekiengedett ormótlan üvöltéssel rohant, rohant a görösös sivalkodásában fuldokló Márta felé. Galambos, Nagydi sógor és az agg Lakos, mint gonosz átoktól üzött, tá-molygó holdkórosok bokádozva, lihegve, egymást taszigálva a háta mögött és évek vergődése volt a futó pár pillanat, míg eléjük tárult a szörnyű jelenés, a hol az arczára borult Balázs rossz tüdejéből a diadalmas halál vörös lobogója lengett...

... Aztán egy el nem dalolt dallal szegényebb lett a föld, egy örök mótkasággal gazdagabb az ég és a fekete batár négy hangos kereke hazáig siratta néma utasát.

AZ ISKOLA ÉS INTERNÁTUS NÖVENDEKEI AZ EBÉDNÉL.

A FŐVÁROSI HÁZIPARI ÉS SZÖVŐISKOLA KÖBÁNYÁN, A MELYBEN A ROKKANTAK GYERMEKEIT TANÍJTJAK KENYÉRKERESŐ PÁLYAKRA.

látogatók előtt. Mert a külföldi majdnem minden esetben felkeresi a Néprajzi Múzeumot s ez sokkal jobban érdekli, mint akár a legszebb budapesti utca, melynél különben akárhányat lát Nyugateurópa nagyvárosaiban.

A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának alapját Reguly Antal magyar tudós gyűjtése vetette meg a múlt század közepén. Reguly Szibériában járt vogul és osztyák rokonainknál, onnan hozott egy szekrényre való gyűjteményt. Egy külön néprajzi osztály azonban akkor kezdett tetést öltetni, mikor Xánthus János Keletáziát megjárta s az általa gyűjtött tárgyakat külön kiállította. Még eideig magyar tárgyak nem kerültek a gyűjteménybe, így annak inkább csak nemzetközi jellege volt.

Az ezredéves kiállítás köztetszést keltett falujának néprajzi anyagából került ki a magyar gyűjtemény alapja, s a mint a kiállítás bezárult, ezt az anyagot a nemzetközivel együtt a Csillag-utcában levő egyik bérházban állította fel a múzeum akkori fiatal és tevékeny osztályigazgatója, Jankó János. A kiállítási falu anyaga nem volt ugyan valami nagyon értékesnek mondható, mert a kiállító vármegyék avult, régi dolgokat nem mutatnak be, jobbadán inkább vásári újabb holmik voltak felhalmozva a falusi házakban, de a Herman Ottó által kiállított halászi és pásztoréleti anyag olyan elsőrendű volt, hogy a külföldi szakemberek is elismeréssel nyilatkoztak róla. Ez az egész anyag bekerült az új Néprajzi Múzeumba. Az ezredéves kiállítás faluja nagyon jó volt arra, hogy az érdeklődést felkeltse a magyar néprajz iránt. Ugy a fővárosban, mint a vidéken gyűjtők támadtak és gyűjteményük nagyjából részével bekerült a Néprajzi Múzeumba. Ezenfelül a múzeum fiatal tisztviselői is serényen gyűjtöttek országszerte. De a nemzetközi anyag sem maradt a magyar anyag mögött. Ez csaknem kivétel nélkül lelkes magángyűjtők adományából nőtt nagyra.

Tíz év múlva, 1906-ban már akkorára nőtt a gyűjtemény, hogy nem fért a Csillag-utcai bérházban s ekkor kitelepítették a Városligeti Iparcsarnokba. A gyűjtemény felállítására idején még csak megért valahogy az új helyiségben, de pár év múlva már megint úgy meggyarapodott, hogy szűknek bizonyult az Iparcsarnok elfoglalt keleti fele. Ekkor kerültek be a Torday Emil-féle afrikai, Fleisch Aladár-féle keletáziái, a gróf Zichy Jenő-féle ázsiai gyűjtések, az egyiptomi múmiák stb.

A gyűjtemény két részből áll, egyik a magyar, másik a nemzetközi rész. A hogy belépünk a kapun, a folklóre gyűjteménybe érünk. Ez a gyűjtemény a nép szellemi életével kapcsolatos tárgyakat mutatja be. A régi babonás — mondjuk pogány — hitélet tárgyi maradványai és a keresztény hit népies tárgyai, az ősi népszokások egyes jeleit, mint pl. a regösök, betlehemesek, turkák stb. láthatók. Tovább az újabb magyarországi gyűjtések eredményei, valamint a különböző színes régi hazai viseletek láthatók. A folklóre gyűjtemény a magyar ősfoglalkozások gyűjteményében folytatódik. Itt látjuk Herman Ottó pártját ritkító halászi és pásztoréleti tárgyait, melyek közül az első az ősi primitív népelet, az utóbbi pedig a magyar népművészet nagyszerűségének beszédes bizonyítéka. Majd a magyar házat ismertető gyűjteménybe érünk, hol az ország összes háztípusainak modelljét megtaláljuk, sőt szemünk elé tárulnak az ország különböző vidékeinek parasztszobái természetű berendezésben. Közébe egy-egy ősi székely kaput találunk, melyek közül legszebb és legrégebb az 1673. évben készült Mikházi kapu. Odább a magyar mezőgazdaság meglehetősen szegényes gyűjteményébe jutunk, melyből csak a különböző malommodellek és hatalmas szőlőprések tűnnek ki. Annál jobban leköti azonban a figyelmünket a szemközti levő himzés-gyűjtemény, mely azonban csak mutató a raktárban levő rengeteg anyagból. Innen a szücs és szücszabó remek gyűjteményébe jutunk, melyről bizvást elmondhatjuk, hogy ilyen a világ egyetlen múzeuma sem dicselkedhetik. A kerámiai gyűjtemény egy kisebb mintakollekciója s a kismesterségek szerszámai és produktumai zárják be a ma-

SZÉKELY KAPUK.

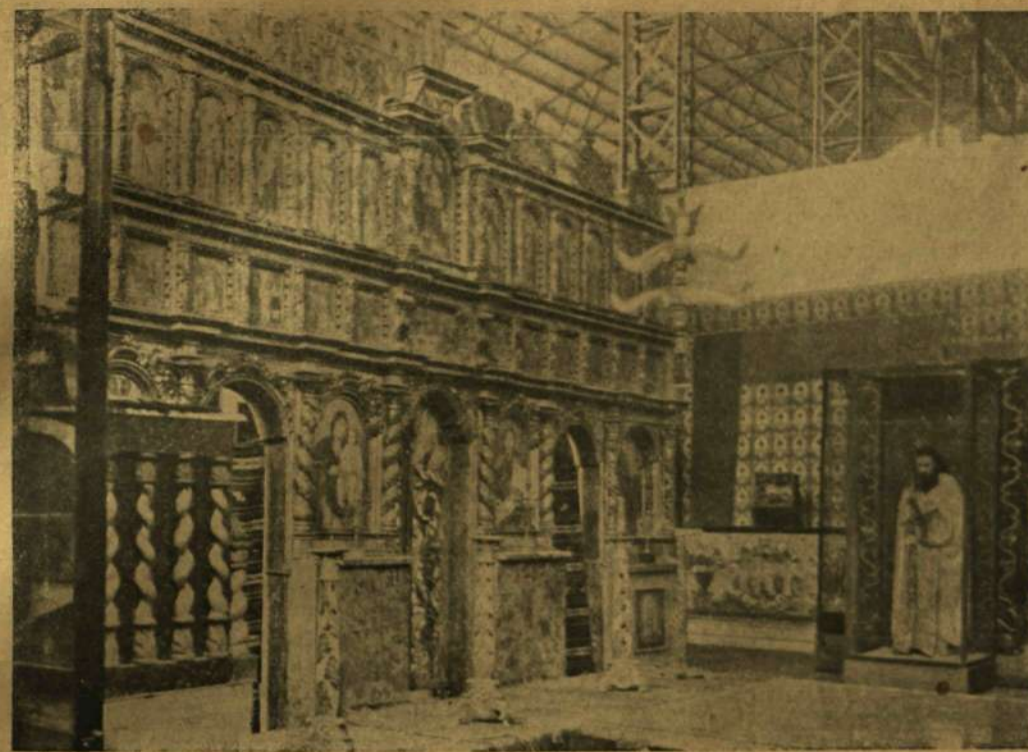

ZALAMEGYEI REGÖSÖK.

SZÜCSMŰHELY A JÁSZÁGBÓL.

A MAGYAR NÉPRAJZI MÚZEUMBÓL.

IKONOSZTÁZ ABÁJMEGYÉBŐL.

ÚJ SZERZEMÉNYEK.

REGI MALMOK.

A MAGYAR NÉPRAJZI MÚZEUMBÓL.

gyar gyűjteményt, melyhez mingyárt a rokonsági és szomszedsági anyag csatlakozik. Bosznia-Hercegovina-Albánia régi viseletének legszebb darabjait láthatjuk itt, majd a finn-ugor és török-tatár rokonság gazdag gyűjteményébe jutunk.

Külön nagy gyűjteményben láthatjuk a gróf Zichy Jenő-féle ázsiai gyűjtés megbecsülhetetlen értékű tárgyait. Egészen hátul stilszerű sötétségben rejtőzködik az értékes múmia gyűjtemény, mely mintegy 30 koporsóból áll. Visszamenően a bosnyák gyűjtemény mellett mindjárt a Biró Lajos-féle ujuineai gyűjteménybe jutunk, mely a mult-kori zivatartól és esőtől a legtöbbet szenvedett. Innen a maláj, japáni és kínai gyűjteményen át a Fleisch-féle keletáziái gyűjteménybe jutunk, mely egyike a legszebb keleti gyűjteményeknek, de most elveszítjük, mert a letéteményező azért viszi el a múzeumból, hogy tönkre ne menjen. Innen az indiai gyűjteményen át az afrikai gyűjteményekhez érkezünk, melynek legszebb anyagát Torday Emil hazánkba, a British Múzeum tisztviselője gyűjtötte és ajándékozta Amerika szegényesen van képviselve s ezt megtekintve végeztünk is az egészszel.

Mivel az Iparcsarnokból több helyet a múzeum céljaira nem lehetett megszerezni, a raktárakban mind több-több anyag halmozódott fel, úgy hogy ma már a tárgyak helyhiányában egymás hegyén-hátán 5-6 méter magasságban tornyosulnak egymás fölé, úgy hogy részben a konzerválás lehetősége is megszünt s a mint a fővárosi tűzrendészeti bizottság s a több ízben hivatalosan megállapította, a gyűjtemény a legnagyobb mértékben tűzveszélyes és tűz esetén minden menthetetlen. Az lsten ugyan megóvta még a tűzveszély ellen a gyűjteményt, de a víz annál több kárt tett és tesz ma is. Az Iparcsarnok épülete az 1885-iki kiállításra épült. Ekkor meghagyták, hogy 1896-ban még egyszer ugyanazt a célt szolgálja. Ennek is megfelelt, de a kiállítás után elfelejtették lebontani, pedig a homokon, fundamentum nélkül épült padlásnélküli deszkatetős alkotmány már ekkor is teljesen megérett a tótok csákányára. Ma már annyira elkorhadt és szétmállott, hogy eső alkalmával 80-100 helyen csurog, még pedig közvetlenül a tárgyakra és szekrényekre. A padlózatot télen valóságos korszolyapálya van. Őszel-tavaszzal a talajnedvesség rozsdá és penész alakjában jelentkezik a tárgyakon. Ezenkívül a rengeteg patkány is a gyűjtemény ellenségei közé számítható. A mult hó végén dúló nagy szél mintegy 200 m² területen ledobta a tetőt a gyűjtemény felől s a szakadó eső elárasztotta az egész gyűjteményt. Pár nap múlva havazott s fehér lepel borította be az értékes gyűjteményt, mint valami halotti lepel. Ekkor már az intező körök is mozgolódni kezdtek, sőt a kormányzó úr ő föméltósága is megtekintette a gyűjteményt és megígérte a rögtön segítséget. Mindenekelőtt a tetőzetet hozták rendbe és megindult a gyűjtemény kitelepítésének ügye. Nagy baj azonban az, hogy nincs megfelelő üres épület az egész fővárosban, mert a kaszárnyák, a miket ilyen esetben szoktak ajánlani, már annyira telve vannak mindenféle menekült intézetekkel és hajléktalanokkal, hogy lehetetlen volna hamarosan valamelyikbe behurcolkodni. A szükséges terület mintegy 10-12,000 m², ekkora épületet találni most nagyon bajos. Az elhelyezés megoldása azonban nem tűr halasztást, mert ez már szinte a magyar nemzet becsülete kérdésének mondható. Sz.

ELSŐ LÁTOGATÁSOM JÓKAINÁL.

Emlékeimből. — Irta Váradi Antal.

Alighogy feljöttem Pestre, első és legmelegebb kívánságom volt látni Jókait. Az ő költői vénájának emlőin nőttünk fel mi fiatalok, a Fehér Rózsa, a Magyar nábob, a Kárpáthy Zoltán, a Török világ Magyarország vezetőink a költészet országában. Azok termékenyítették meg fantáziánkat, s a ki valami szépet gondolt és írt, mind abban a szent hitben írta és gondolta, hogy ő most a Jókai szent nyomdokain halad.

A HONVÉDMENHÁZ ÉPÜLETE.

Látom kellett azt az embert, a költészet forrását, a Petőfi barátját, azt a nagy poétát, a ki már akkor az ország jólétje volt. Ő vizsgáltta az ötvenes évek búsuló magyarságát, ő desztette reményünket, ő öntött új hitet belénk. Látom kellett a prófétát.

Első kísérletem e nemben balul ütött ki. Elgyalogoltam a Stáció-utca végére, a hol az ő kurája állott. Hosszú földszintes sárga ház, a Kálvária-tér szomszédságában. Milyen más volt akkor Pest, mint ma?!

Se villanyos, se lovasut... Mindössze a Ludoviczeumtól az esztrák államvasutig — (ma nyugoti pályaudvar) — zökögött egy csilingelő lovakkal vontatott szekér. Később aztán elterjedt a városligetig. Eladdig a Harminczad-utczától vagy a Két pisztolytól zörögtek kifelé a Király-utczán a tiz-ülékes omnibusok. Keserves alkalmatosságok valának. Igaz, hogy jobb híjában erre voltunk szorulva, — sőt Deák Ferencz nem egyszer ült bennük, levegőre vágyakozván, — szemben ültem vele akárhányszor — de azért csak silány alkalmatosság volt biz' az omnibus, melynek a kocsis-ülése mögé rozsdás pléh-lapra keresztben álló két pisztoly volt festve. Így a Jókai házához gyalog kellett kimennem. De hová ki nem gyalogoltam volna én, csak hogy Jókait lássam?

De nem láthattam. Bekukucsáltam a kapun — félig nyitva volt; de azt mondták, hogy a tekintetes úr nincs otthon. Csak dél felé jön haza, ha jön, mert alkalmasint a városban van. Ott pedig neki sok volt a dolga, mert ha hetenkint egyszer nekidurálta magát a városnak, akkor nagy sort járt végig, az Athenaeumtól a Ráth Mór boltjáig, vagy valamelyik barátjához. Ilyen kirándulási nap volt a mai is, a melyen én Jókait kerestem. Visszaballagtam tehát hosszú orral. Ementem azonban máskor is. Akkor szerencsésebb voltam. Tudniillik oda-plántálván magamat a kapu mellé, lestem annak nyílását. Nyilott is, tagra, kétszárnyra és kigördült rajta a Jókai kocsija. Ment a Svábhegyre.

Nagyot köszöntem neki — és láttam mosolygó arcát, melylyel fogadta a szokatlanul alázatos köszönést, lék szeméit, még a kezével is intett felém. Mintha tudta volna, hogy mekkorát gyalogoltam ezért a kegyért.

Mikor aztán később mint az alakulóban levő Petőfi-Társaság egyik alapvetője, kimentem hozzá megkérdezni, hogy nem volna-e ellenére, ha egy olyan társaságnak, mely a Petőfi szent nevére alakulna, ő választatnék elnökévé?

Már hogy volna ellenére? És már hogy is gondolhatnánk másra, mikor Petőfiről és irodalomról van szó? Persze, hogy örömmel fogadta.

A hosszú udvaron végig egy folyosó ve-

zetett, melyről nyilottak a konyha, a szobák egy része, s ezek egyikén — már én nem tudom, hogy melyiken? — botorkáltam én be a Jókai szobájába.

Meglepetve állottam meg. Az íróasztal mögött egy könyvtár emelkedett. Mennyi kincs lehetett abban!?

— Ezeket nézed? — kérdezte, a mint megpillantotta, hogy a könyveket bámulom. Tudod-e, mondotta, hogy ezeket, a mik ebben a könyvszekrényben vannak, mind én irtam?

Osszekulcsoltam a kezeimet. Erre a szóra csak áhitat lehetett a felelet...

— Látod, mondotta, — én reggel korán ülök neki a munkáján. Egész a képviselőházi óráig. Akkor odamegyek — de akárhányszor még ott is dolgozom. Láthatod, ha betekintesz a parlamentbe, hogy az én helyem előtt papiros-masszák fekiúsznak, és én irok. Olyankor sürgős a munkám. De nem mindig sürgős. Én órára dolgozom. A míg a napi penzumot el nem végezem, addig nincs nyugodalmam. Ha pedig elvégeztem, akkor gondolkozom. Legtöbbit gondolkozom járva-kelve, vagy ha felmegyek a Svábhegyre. Utközben jönnek a legjobb gondolatok.

— No, Móricz bátyám — mondom neki — én ugyan elkocsikázhatnék az északi pólusig. Olyanok mégsem jutnának eszembe...

— Hát az Iskarióth? — kérdezte... Annál csak nem irhatsz sebbet!?

A te tolladdal kellett volna azt megírni... Ennek ugyanis története van. Mikor első darabomat a Nemzeti Színházban előadták, utána megindult a Jókai szépirodalmi napilapja az „Életképek”. Annak én is munkatársa voltam. Szana szerkesztette meg Törs Kálmán, s. a Kigyó-utca egyik házának a második emeletén — tán éppen annak a háznak a helyén, melyen most a Girardi arany-palotája áll — az udvarban volt a szerkesztőség.

Fel-fellátogattam oda, mikor egy-egy verssem volt elviendő, s olyankor feültem a redakcióban és hallgattam az öregek beszélgetését, a fiatalok első dadogását, bemutatkozásukat, láttam félelmüket, megszerzésüket, mikor a nagytribunád előtt megjelentek első versikéikkel és azokat a nagy augurok olvastatták. Hogy lesték a rándzókat a homlokukon, hogy nézték az arcuk kifejezését, ott volt felírva az ítélet, onnét olvashatták le a Muzsafiak az eredményt. Én sohasem vártam meg, míg elolvassák a versemet. Ott hagytam. Ha nem jó — dobják el. De nem dobtak el egyet sem.

Az „Életképek”-ben jelent meg — nyolcz számon keresztül — Szigligeti nagy czikke „Iskarióthról”, melyben szembeszállt az akadémia véleményével és vitatta, hogy igenis, a darab színi és nyelvi tekintetben becses és megérdemli a pályadíjat. De leszavazták. Ő

írásban adta be a különvéleményt — nagy tisztesség egy kezdő fiatal írónak — s ezt a különvéleményt le is nyomattam a darab második kiadása elé. A harmadik kiadás az Athenaeum könyvei között jelent meg.

Mikor az a tanulmány megjelent az Életképekben, egész Pest érdeklődése fel volt keltve. Egy író első darabjának előadása előtti hatalmas reklám, mondták az irigyek, egy olyan ember tanulmánya a darabról, minő Szigligeti volt, a magyar dráma akkori fejlődése.

Tehát Jókai figyelme már fel volt költve. És így én, a mikor az Életképek szerkesztőségébe fellátogattam, nem voltam idegen.

Jókaimmal azonban ott találkoztam először életben.

Már leszámítva a kocsiiban való futólagos találkozást.

Egyszerre nagy mozgolódás támad az előszobában. A szerkesztőségi szolga rohan be: — Jön az öreg.

— Ez az öreg — nem korára, de tekintélyére szólott — maga Jókai.

Nyílt az ajtó — én siettem félrehúzódni, — hogy ne alkalmatlankodjam, mikor a Magyar nábob és Kárpáthy Zoltán írója tartja a bevonulását a redakcióba. Jókai bement és hosszasan tárgyalat Törsrel és Szánával. Fél óra is eltelt, mire kijött.

Én ott ültem a sarokban a kályha mellett. Kezembem szorongattam a verset, melyet le akartam adni. De még nem került rám a sor.

Jókai megállt a szoba közepén és visszanezézett.

— Ki ez? — mondá felém fordulva... Bizonyosan valami szürke kis poéta, a ki hozott valamit. Hát azt nem szabad kurtán-furcsán elutasítani. Jókai sohasem tudott senkitől semmit is megtagadni. Kivált irodalmi dolgokban. Szana észrevett — és rám mutatva hadarta — (rettenetes gyors beszédű, hadaró férfi volt) — hogy: Zvrd.

Ez annyit jelentett, hogy ez Várad... De mellette volt Törs is, a ki maga sem értvén a Szana hadarását, kikorrigálta a bemutatást.

— Várad, Móricz bátyám — a poéta. Jókai megállt előttem... — Az Iskarióth?... — Az... volt a válasz...

És akkor odajött hozzám Jókai, megölelt, megcsókolt...

— Folytasd, fiam, folytasd... Így tovább!... És még mindig élvezte tartott... Én pedig úgy éreztem magamat, mintha az Atya uristen ölelt volna a keblére és utasított volna, hogy folytassam... Így tovább... így tovább...

Jókai elment... Én pedig ott maradtam a szoba közepén, és bámultam utána... Így nézhetek Illés próféta után a zsidók, mikor tüzes szekeren felragadtatott az égbe, odalent pedig bámulták...

Ez volt az én első találkozásom Jókaiival... Azt az ölelést, azt a csókot még most is érzem.

Azóta is volt találkozásom nagy emberekkel, írőkkel, költőkkel, megbarátkoztam Coppéval, Hugo Viktorral, ebédeltem náluk, beszéltem velük, de egynél sem éreztem azt a szent elfogódást, a mit abban a perczen, mikor Jókai ölelése felavatott poétává. Mert az én poétai felavatásom attól a pillanattól kezdődik...

Kedves, jóbaráti viszony fűzött hozzá egész életében. Sokszor olvastam fel tőle a Társaságokban — egy izben pláne megtettem azt az írói huncutságot, hogy, elég jó utánzó lévén, egészen az ő hangján és kifejezésével mondtam el a dolgot, — a min ő nevetett legjobban. Egy izben ő ajánlott másodtitkárnak a Kisfaludy-Társaságban. Azonkívül együtt működünk, olvastunk, deklamáltunk, szónokoltunk az ország különféle városaiban, többi között egyszer Debreczenben is, a mikor a Kantus híres szobájában, abban a fehérre meszelt, boltíves teremben az énekhar előadta Csokonai Vitéznek, a „Tihanyi Ekhóhoz” és a „Reményhez” írt gyönyörű költeményeit. Mintha a mult idők szelleme ragyogt volna körül a jelen legnagyobb

poétáját. Jókai és Csokonai lelki ölekezése volt ez a perc...

Én pedig még mostan is őrzöm e szent órá, az első találkozás költői, csodálatos emlékezetét!

Csonka Magyarország — nem ország. Egész Magyarország — mennyország.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény.

Írta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

I.

Megismerkedés Lewisham úrral.

A bevezető fejezet nem foglalkozik a szerelemmel — ez az ellenfél legelőszöki bizonyossággal csak a harmadikban lép fel, — és Lewisham urat még tanulmányainak közepette találjuk. Az idő jó néhány évvel, majdnem évtizeddel napjaink előtt s ezekben a napokban Lewisham úr kisegítő oktató volt a whortleyi földesúri iskolában — Whortley, Sussexben — és fizetése negyven font volt egy esztendőre, a miből a tanító tartama alatt hetenkint tizenöt shillinget fizetett Mundayné asszonynak, a weststreeti kis bolt tulajdonosának, lakásért és ellátásért. Úrnak szülötték, megkülönböztetésül a nagyobb fiúktól, a kiknek a tanulás volt a kötelességük és szigorú rendszabály tárgya volt, hogy ezek részéről a *sir* címzés illet meg.

Készen vett ruhákat viselt, merev szövetszövetből való fekete kabátja elől és ujjain fehér volt az iskolai krétától, arca lágy és bajsza alig serkedező. Elég jóképű tizennyolcz éves ifjú volt, dús hajú, mindennapias megnyirva, meglehetősen kiemelkedő orrán majdnem felesleges szemüveggel, — a szemüveget ugyanis azért viselte, hogy öregebbnek tűnhesse fel magát s így a tekintélyt biztosítsa.

FEKETE SÁMUEL (94 ÉVES).

WEISZ HERMANN (93 ÉVES).

KOSARAS JÁNOS (91 ÉVES).

LEBÓ ISTVÁN (91 ÉVES).

MÉSZÁROS ISTVÁN (90 ÉVES).

RENYI BENJAMIN (82 ÉVES).

ből egyes — kiváltképpen fellengző — részletek megtanulása, azután iskola és kötelesség. A szünetekre és a déli szabadidőre az órarend latin gyakorlatot írt elő — „Étkezés ideje alatt ismét irodalom” — s így változtatta beosztását a huszonnégy óra hátralevő részét illetően, a hét különböző napjai szerint. Egy pillanata sem maradt a Sátánnak és „minden gonoszságainak”. Az egész időből csak hetven perc volt pihenésre szentelve.

Csak el kell képzelni egy ilyen vázlatnak a csodás jelentőségét! Valaki már fent van és tevékeny, mikor az egész világ még vízszintes helyzetben, álmokba merülve, vagy ostobán eltompulva, meleg fészkében leledzik s ha felriasztják, csak azért riad fel, hogy ásítás és sohajtás közben ismét a feledésbe guruljon. Nyolcz óraker már három órai előny, három órai tudás mindenkiel szemben. Mint egy kitünő tudós mondotta nekem, körülbelül ezer órai komoly munka elegendő egy nyelvnek a teljes elsajátítására, — három vagy négy nyelv után a következőre már kevesebb is elég, — a minnek folytán évente egyet, a napi munka kezdete gyanánt a reggeli előtt el lehet sajátítani. A nyelvek kincse reggeli gombaszedés módjára összegyűjtögetve! Azután az „irodalom”, — mily egyszerű beállítás! Délután számtan és reális tudományok. Lehet-e valami egyszerűbb és egyszerűbb? Hat esztendő múlva Lewisham úr öt vagy hat nyelvnek, alapos egyetemes tudásnak lesz a birtokosa, megszokta az óriási munkásságot és még nem is lesz huszonnégy esztendő. Meglesz az elismerése az egyetemen és szélesebb körökben is. Bizonyosra lehet venni, hogy azok az általános érdektű röpiratok nem lesznek semmitmondó érdek-telenségek. Hogy hova jut Lewisham úr harmincz éves korában, lázba hozza a képzéletet. Akkor a vázlatnak kétségtelenül módosulni kell, a mint a tapasztalatok bővülnek. De a szelleme, a szelleme továbbra is emésztő láng marad!

Lewisham úr a fémkeretes ablak előtt ült és írt, gyorsan írt, egy másik sárga ládán, melyet üresen rövidebb oldalára állított. Fedelét felnyitotta s így lábát kényelmesen belemélyesztette az ürességbe. Az ágy könyvekkel és jelen nem levő oktatómestereinek sokszorosított előadási lapjaival volt telezörve. A lebegő órarend szemügyre vétele esetén meg lehetett volna állapítani, hogy latint fordít angolra.

Az írás gyorsasága észrevétlenül megcsökkent. „Urit me Glycerae nitor” meredt eléje és zavarba ejtette. „Urit me”, mormogta és szeme könyvről az ablakon át a vikárius házának tetéjére és borostyánnal befutott kéményekre kalandozott. Szemöldöke először összeránczolódott, azután ismét elsimult. „Urit me!” Tollát szájába vette és a szótár után nyúlt. *Urare?*

Egyszerre az arczkifejezése megváltozott. A szótár felé irányuló mozdulat félbemaradt. Valami kívülről jövő ismétlődő hangra, — lépések zaja... fülete.

Hirtelen felállt és nyakát előre nyújtva, felesleges szemüvegén és az ablaktáblán át az utcára tekintett. Egészen egyenesen tekintve, halavány rózsaszínű virágokkal díszített kalapot, női kabátot a vállait és egy orrnak és állnak pontosan a hegyét láthatta. Bizonyára az az idegen lány volt, a ki a múlt vasárnap Frobisherek mellett ült a templomban a karzat alatt. Egyébként akkor csak nagyon futólag látta őt...

Addig nézte, míg csak az ablak látókörében haladt. Hiába erőlködött, hogy a sarokon túl is kísérelje őt a szemével...

Azután rosszkedvűen újra munkához látott és kivette a tollat a szájából.

— A figyelmem elkalandozott, — mondta magában. — Ilyen semmiség miatt! Mi történt velem?

Furcsa hangot adott a fogával, mely felháborodását jelezte, leült és térdét ismét belemélyesztette a felfordított ládába. „Urit me”, — ismételte, tollszárának végét rácsúsztatva és a szótár után nézegetve.

Egy szerdai szabad délután volt, márczius végén, vakító fényben ragyogó tavaszi nap.

A drogueriákban levő különlegességi gyógyszereket gondosan ellenőrzik.

A városban levő 8000 étkezéshely jégsezkrényeibe is bepillantanak.

A fűszertartó darabonként megvizsgálják 612,000 fontot koboztak el egy év alatt.

HOGY VIZSGÁLIK NEW-YORKBAN AZ ÉLELMISZEREKET

káprázatosan fehér felhőkkel és mélyen kék égboltozattal, itt-ott csodálatosan szép zöld színt szórva el a fák között és zajos örömsieseregésre készítette a madarakat, — az újjáébredés napja volt, hangosan serkentő nap, a nyárnak igazi előhírnöke. Ennek az előérzetnek a nyüzsgése töltötte be a levegőt, a meleg földből feltörték a serkendező vetések és a fenyőerdőkben szinte hallani lehetett a rügyek halk pattogását. De az anyatermészet nemcsak a földet, levegőt és erdőt keltette életre, hanem Lewisham úr fiatal vérére is, ösztökélve, hogy éljen, — éljen, de egészen más értelemben, mint azt a *Vázlat* jelezte.

Lewisham úr a szótárt egy papíralól látta előkukkanni, fellapozta az „urit” szót, elképzelt Glycerá vállának ragyogó „nitor”-át és így megint tétlenségbe merült, melyből erőszakkal ránta fel magát.

— Nem tudom lekötni a figyelmemet, — állapította meg Lewisham úr. Levette felesleges szemüvegét, megtörölte és szemét hunyorgatta. — Ez a Horatius hogy megzavarja az embert és milyen izgatóság a jelzői! Sétálni kellene talán?

— Nem engedem magamat legyőzni, — mondta helytelen kifejezéssel, visszahelyezte a szemüvegét orrára, könyvét pedig kétoldalt zörrenve csapta az üres ládára és haját a füle fölött hátrasímitotta a kezével...

Öt perc múlva ismét rajtakapta magát, hogy a fecskéknek nézi, melyek a kékségben keringőznek a vikárius kertje fölött.

— Lehet, hogy valakinek ennyi baja legyen önmagával? — kérdezte határozatlanul, de egyben hevesen. — Bizonyára az elkényeztetés az oka... az ülés a lustaság kezdete.

Felállt tehát, hogy úgy tanuljon, de ekkor a városka utcája állandóan a szeme előtt volt. „Ha ő a posta sarkát kerülte meg, megint elő kell tűnni neki az üres telkek kerítése mögött”, — motoszkált az eltakart és fegyelmzetlen tájék Lewisham úr agyában...

A leány azonban nem került elő. Bizonyára nem fordult be a posta sarkánál. Találgatásra adott alkalmat, hogy merre ment. Talán a városkán keresztül vette útját a fásor felé? ... Azután hirtelen felhő takarta el a napot, a meleg utca hűvöse változott és Lewisham úr meg tudta fekezni képzelődését. Így a „*Mater salva cupidinum*”, „A vágyak legyőzhetetlen anyja”-nak fordítása, — Horatius (Ódák II. könyve) volt ugyanis az egyetem által Lewisham úr felvételére kijelölt auctor, — mindezek után mégis eljutott prófétai befejezéséhez.

Pontosan, mikor a templom órája ötöt ütött, Lewisham úr olyan pontossággal, mely talán túlságosan gyors volt egy csakugyan komoly tanulóhoz, becsapta Horatiusát, kezébe vette Shakespeare-t és a keskeny, kanyargó, szőnyegtelen lépcsőn padlásszobájából lement a nappali szobába, a hol házi-asszonyával, Mundaynéval együtt szokta elfogyasztani délutáni teáját. A derék hölgy egyedül volt és Lewisham úr néhány udvarias szólásforma után felnyitotta Shakespeare-t s egy jeltől kezdve, — mellékesen megjegyezve, a jel épen egy jelenetnek a közepére esett, — miközben gépiesen bizonyos számú kenyérszeletet és áfonya-jamot elfogyasztott, olvasni kezdett.

Mundayné asszony pápaszeme fölött nézegette Lewisham urat s arra gondolt, hogy ilyen sok olvasás megárt a szemnek, míg nem a bolti csengőnek a csilingelése ki nem szólította a vevőjéhez. Hat óra előtt huszonöt perccel Lewisham úr a könyvet az ablakpárkányra helyezte, leverte a morszákat kabátjáról, kezébe vette a teásasztalkán fekvő négyzetes kalapját és elindult az esti „előkészítő lezkeorára”.

A West Street üres volt és aranyosan ragyogott a lemenő nap fényében. A képnek a szépsége megragadta Lewisham urat s elfeledkezett róla, hogy a „VIII. Henrik” részletét ismételve, melynek az úton kellett volna őt foglalkoztatni. A helyett e percben az ablakból való programellenes nézegetésre, a kis állra és az orrhegyre gondolt.

Tekintete a távolban veszett el, mikor ezt a képet idézte maga elé...
Az iskola ajtaját egy alázatos képű kis fiú nyitotta ki, kinek írásbeli feladatát kellett átnézni.

Lewisham úr úgy érezte, hogy a légkör különös módon megváltozott, mikor belépett. Az ajtó becsapódott mögötte. Az előcsarnok, szembeszökő iskolai jellegével, sárga márványcsereszű falkárpitájával, hosszú ruhafogas sorával, kellemetlen esernyő-hadseregével, egy bevett diák-kalappal, a falon lógó ütött-kopott iskolai szabályzattal, homályosnak és komornak tűnt fel a külső márcziusi korai este ragyogó elfogása után. A tanító életének, a minden elfoglalt ember életének sajátságos szürkeség-érzete lepte meg és ejtette hatalmába lelkét. Átvette a kis diák feladatát, mely egy gyakorló füzetnek kínosan megírt három oldalát foglalta el, hatalmas G. E. L. betűkkel, nevének kezdőbetűivel jelölte meg és rettenetesen átfirkálta mindegyik oldalát. Közben hallotta a játszótér jól ismert zürzavaros hangjait, melyek az iskolaudvar nyitott ajtaján behallatszottak hozzája.

II.

Mikor a szél fúj.

A bűvös órarendnek, annak a varázsos eszköznek, mely hivatva lett volna, hogy a szórakozás démonait elűzze Lewisham úrnak a hírnévhez vezető úttól, hiányossága volt, hogy nem kapcsolódott hozzá olyan záradék, mely eltölti a szabadban való tanulást. Az órarendnek ez a hiányossága az ablakon való kinézetést követő napon, a megelőzőnél talán még szebb és csábítóbb napon, derült ki, mikor fél tizenkettő tájban, a helyett, hogy az iskolából egyenesen hazatért volna, Lewisham úr ezt a hiányosságot kihasználta és lépteit — Horatiuszal a zsebében — a park kapuja és az ósrégi fákhoz álló fásor felé irányozta, mely a széles Whortley-uradalmat veszi körül. A gyanus indító okot tökéletes sikerrel leplezte el önmaga előtt. A fásorban — minthogy az úton csak nagyon kevesen járnak — zavartalan olvasásra számíthat. A szabad levegő, az álló magatartás mindenesetre jobb, mint a füledt, bágyasztó hálószobában való ülés. A szabad levegő feltétlenül egészséges, edző hatású és kellemes...

A nap szeles volt és a virágzó fák állandóan zizegtek, ide-oda hajtogatták gallyaikat. A bükkfák koronája aranyos napfényben izzott és az alsó ágakon már mindenfelé az új zöld lomb serkendezett.

„Tu, nisi ventis
hebes ludibrium, cave”,

volt épen a körülményeknek nagyon megfelelő verssor, mely Lewisham úr agyát foglalkoztatta. Gépiesen igyekezett, hogy a köny-

Konzervárúkból 500,000 fontnyi súlyt semmisített meg egy év alatt.

HOGY VIZSGÁLIK NEW-YORKBAN AZ ÉLELMISZEREKET?

A pékműhelyekben éjszaka megjelenik az ellenőr és megvizsgálja, hogy tiszta-e minden és egészségesek-e a munkások.

A legutóbbi évben fogyasztott 177,470,520 drb tojást a legnagyobb szigorral ellenőrizték.

A reggeli órákban megvizsgálják azt a 20,000,000 quart tejet, mely naponta a városba érkezik.

A gyűmölcsből 8,000,000 fontot dobáltak el mint hibásat egy év alatt.

vet egyszerre három helyütt, a szövegél, a jegyzetkél és fordításnál nyitva tartsa, miáltal a szótárban a *ludibrium* után kutató, mikor veszedelmesen a lap felső szélén kalandozó figyelme átugrott a számára kijelölt kereten és hihetetlen gyorsasággal szüldött lefelé a fásorban...

Egy fehér-virágos szalmakalapot viselő leány közeledett feléje. A leány is „irodalmilag” foglalatokodott. Lassan lépegetve, olyan buzdón írt, hogy nyilvánvalóan nem vette észre Lewisham urat.

Érthetetlen hevülés fogta el Lewisham urat, olyan hevülés, mely egy véletlen találkozás feltevéseivel nem volt megmagyarázható. Mintha valami suttogott és gyanús módon így hangzott volna: „Ó az!” Lewisham úr újat könyvében tartva haladt, keresztet, hogy lapjaiba merül, ha a leány feltekint. Közben a könyv felett a leányt nézte. A *ludibrium* egészen elpárolgott belőle. A leány nem vette észre közelségét, állapította meg Lewisham úr s az íráson törte fejét, hogy vajjon mi lehet. Találgatta, hogy mi lehet. A leány arca, melyet a lefelé szegzett tekintet megkomolyított, gyermekesnek látszott. Ringó szoknyája rövid volt s látni lehetett cipőjét és bokáját. Lewisham úrnak feltűnt bájos, könnyed járása. Ude és ragyogó alak közeledett a napfényben feléje, a mely, mint utólag bizonyos csodálkozással eszmélt rá, teljesen kívül esett a *Vázlaton*.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A szerelem és Lewisham úr. Mai számunkban új regény közlését kezdjük. Címe: *A szerelem és Lewisham úr*, szerzője H. G. Wells, a mai angol irodalomnak Kipling és Bernard Shaw mellett harmadik világhírű alakja. Műveit nálunk is mindenki olvassa, a Wells-regények magyar fordításai a legkeresettebb könyvek közé tartoznak, a hírneves író természettudományi fantasztikus regényei ép úgy, mint azok, a melyekben bizonyos társadalmi kérdésekkel szemben fejt ki szociológiai felfogását. A *szerelem és Lewisham úr* egészen új oldalról mutatja be — és pedig rendkívül előnyösen Wells művészetét: ebben nincs sem fantasztikum, sem szociológia, csak élet van, eleven és frissen meglátott alakok surlódása egymással, humor, a melynek mélyről feltörő buzdása a régi nagy angol humoristák, különösen Dickens emléket idézi fel, érdekes, szeretetreméltó mese, a mely az első szótól az utolsóig lekötö az olvasó figyelmét. A pompás regényt Tonelli Sándor gondos és megértő fordításában közöljük.

Édes anyaföldem. A Székelyföld szépege, szent hagyomány, népének szívós, küzdelemben edzett, kedélyben gazdag lelke és tragikus sorsa s ezen belül egy szülőföldjével érzelmileg összekapott írónak élettörténete — ez a tárgy *Benedek Elek* hatalmas kétkötetes könyvének, melyet *Édes anyaföldem*. Egy nép s egy ember története címmel adott ki a Pantheon. Emlékirat, kortörténet, néplekta, etnográfia, regény, — egyik sem ez a könyv pontos műfaj szerint, de mindegyikből valami. Regénynek tetszik az az életpálya, a melyen az ősi székely nemzetségből való, anyagiakban szegény székely fiú elindul, viszontagságos, nélkülözésben, de hatalmas jövedelvel eltöltött kollégiumi évek után fölkerül Budapestre, hírneves íróvá küzd fel magát belekötve a műtárház megalapításába.

visszatér az irodalomhoz és vissza falujához, a hol mindig gyökeret érezt. Mint ember, mint író Budapestben is Kisbaczonban él, a szive, a képzelete, a gondoskodása váltig azon a kis darab rögön csügg, a melyet a drága székely földből magának mondhat és a vége felé, már ősz fejjel, mint egy szimbolikus jelenet-sorban népevel együtt átéli a székelyek első menekülését az oláhok első erdelyi betörésekor. Nagyon gazdag könyv, annyi képe, jelenete, alakja, helyzetrajza van benne a legközelebbi magyar múlt évtizedeinek, a székelyek külön kis világának, a hangulatok olyan gazdagságban váltakoznak benne, összefoglalva egy állandóan zengő melázó hangulattal, a mely a vérré vált szeretetből fakadt és virágzott ki, — az embernek az az érzése, hogy a székelység nagy modern eposzát hallgatta végig Benedek Elek ajkáról. Ő maga előszavában ezt mondja művéről: 'Ugy állított az ország színe elé a székely népet, a milyennek gyermekifjú koromtól életem alkonyáig láttam: éreneyit nem tűzöm, hibáit el nem titkolom. Gyermekeifjú koromban e népek élete mosolygó idill, férfikorom s főleg életem alkonyának idején — dráma. Lélekrendítő dráma. A népem élete is, az enyém is.' Ezt a drámát meg kell ismernie Benedek könyvéből mindenkinek, a ki tudni, érezni akarja, mit szaktítottak le nemzetünk testéről a Székelyfölddel.

Nefelejcs. *Juhász Gyula* teljesen kész, kiforrott költői egyénisége már nem szerez meglepetéseket sem jó, sem rossz irányban. A líra forrása külső gátak nélkül, tisztán buzog ki belőle, a kifejezés és a technikai eszközök olyan készségével, a melyben már alig van zökkenő s a forrás már kiásta a maga medrét is, a melyben zavartalanul ömlik tovább. Ez a meder nem nagyon széles és nem nagyon mély, nagy örvények és zúgók nem szaggatják fel, de tisztán a víz, a mely benne csörgedez és el sem lapul soha a konvenció vagy mesterkedés főnyében. *Juhász* szavában meg lehet bízni, teljesen őszinte s a mit mond, az csakugyan őnmaga. Az emlékek költője: minden, a mit az élet-től kap és a mi benne mint gondolat, ötlet, érzés, hangulat az élet benyomásaira reagál, akkor válik benne lírává, mikor már túl van rajta, a mikor emlékezetében újraeled. Az eltűnő dolgok költője, a ki mellett elsuhan minden s ő csak akkor veszi észre, mikor utána pillant és megérez benne az elmúló élet szépségét és könnyeit.

Mert ez az én sorsom, üdvöm,
Tünékeny szép a nyarom,
Mikor a holdon, a szökén,
Szeptember aránya van —

írja egy helyt önmagáról. A visszatekintés, az emlékezés, a bucsúság melancholiája a tulajdonképeni tartalma verseinek és észrevehetőleg az életének is. Mert a vers neki nem irodalom, nem megmondások ambícióktól ösztökélt eredménye, hanem — mint minden igazi költőnek — életjelenség, élete átélésének egyik módja, még pedig a legkoncentráltabb, legteljesebb és ránezve legfontosabb. Nagyon jellemző, hogy miképp reagál a magyarság mai nagy szenvedésére. Sorra veszi egy szonett-ciklusban azokat az elszakított magyar városokat, a melyekben élete egy-egy része eltelt, vagy a melyekkel képzeletben sokat foglalkozott. Pozsony, Máramarosziget, Nagyvárád, Arad, Szabadka, Ujvidék, Szokolca, Csáktornya, — mint erős hangulatú miniatűr-képek tűnnek fel a finom szonettekben, mind a visszaemlékezés és fájdalmas bucsúság hangulatába burkolva, — szó sincs a szonettekben arról, hogy a városokat elarabolták tőlünk, szó sincs a rablás miatti haragról, semmi pathetikus fogadkozás, irredentista mennydörgés, de az érzés, a mely mindegyikben a szavak mögött áramlik, a nemzetével együtt vérző, szomorú magyar ember tiszta, őszinte, halkságával is megkapó és minden magyar szívből rezonanciát keltő érzése. Némely nagyhangú dilettáns zűrzavaros handabandája után mint üdítő cseppek ízlenek ezek a kis szonettek.

HALÁLOZÁSOK.

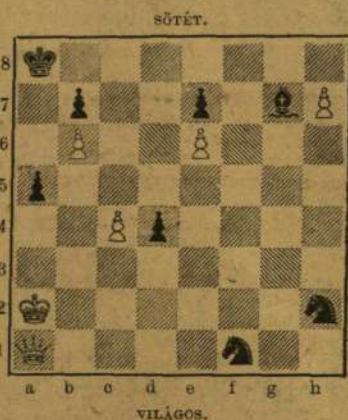
Elhunytak a közelebbi napokban: Nagybányai *Horthy Vilmos* földbirtokos, Ugocsa vármegye volt törvényhatósági bizottsági tagja, az Ugocsa Takarékpénztár Egyesület elnökgazdája, 79 éves korában szőlősgazdái birtokán. — *Vucskics Gyula* dr., nagyváradi róm. kath. kanonok, papnöveldei igazgató, 58 éves korában Nagyvárádon. — *Fazekas Béla* gépgyári főtisztviselő, 31 éves korában Kispesten. — *Hosszu István*, az Arvicskáló Bizottság volt osztályvezetője, székesfehérvári törvényhatósági bizottsági tag, a Dunaforgalmi Rt. vezérigazgatója, Budapestben. — *Vig Béla* gyógyszerész, 55 éves korában Budapestben. — *Hagerup* tanár, stocholmi német követ, Krisztániában. — *Pálmay Ernő* honvédszázados, 38 éves korában Vácson. — *Lambrecht Péter*, Pancsováról kiutasított igazgató-tanító, a Délmagyarországi Tanítóegyesület elnöke, 63 éves

korában Budapestben — *Császár Ferenc* államrendőrségi főtiszt, Budapestben. — *Béttaszéki Lajos* dr. ügyvéd és hírlapíró, 80 éves korában. — *Berkes Ferenc* asztalosmester, 64 éves korában Budapestben. — *Schmidt József* állampénztári igazgató, 60 éves korában Zirczen.

Özvegy barátságos *Bibó Dénesné*, szül. kiséri *Péter Zsófia*, 73 éves korában Veszprémben. — *Özv. szent-lőrinczkázi Laczkovich Jánosné*, szül. podrohányi Podrohányi Apollónia, 73 éves korában. — *Fáji Fáy Lászlóné*, szül. fáji *Fáy Vilma*, 82 éves korában Budapestben. — *Gejger Jánosné*, szül. Németh *Vilma*, 28 éves korában Budapestben.

SAKKJÁTÉK.

3171. számú feladvány Zepler E.-tól, Würzburg.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 3169. számú feladvány megfejtése.
Hagy.
A 3170. számú feladvány megfejtése.
Vg7.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság múlt évi 19-ik számában megjelent képtalány megfejtése: A sebet csak az érzi, kinek fáj.

A Vasárnapi Ujság múlt évi 24-ik számában megjelent nagy képtalányok megfejtése:

I. Béke köztünk és szeressük
Egymást s el ne vesszük
Mutassuk meg a világnak
Hogy mi nem rettegünk.

II. Isten segits, országok istene,
Tedd jóra munkássá e nemzetet,
Hogy a mihez fog óriás keze,
Végére hajtson minden kezdetet.

A megfejtők közül elsőnek dr. Matyasovszky Kasszán (Esztergom), másodiknak Kricsfalusy Viktor (Tatabánya), harmadiknak Demjén Mária (Veszprém), negyediknek Bánay Ernő (Budapest) neve huzatott ki s nekik a kitűzött könyveket megküldi kiadó-hivatalunk.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

KERESEK Attól óráon használt és károsodott
LEVÉLBÉLYEGEKET.
Pariprossal egész körletben kivágandó. A modern magyar bélyegkért írték jellel: 20, 40, 80 filléreskért s koronás szonobékn. 1 és 2 koronásokért 1/2 rést, minden másoműkeket a névtek 1/4-ét. Egyetlen a címűs.

LUDWIG KAUFFMANN bélyegkereskedő,
Linz a/D. Hofberg y/n. Felso-Ausztria

MÉRNÖK-AKADÉMIA
WISMAR a. d. Ostsee
Tájékoztatóval szolgát a Titkárság.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legrégibb csipkétisztító, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.
Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.
Fiókok: II., Fő-utca 27. IV., Eskü-út 6. Kelekméti-utca 14. V., Harmad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2.

Bélyeggyűjtőkkel
cserelek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület, Koronaherceg-utca 17.
Gyárt legelőkeltebb békeleti kivitelben: műabakat, műközelet, ásványkőket, haskőket, gumipórcsuhárnyakat stb. Dru. Várostól az összes betézőpórási gumiarúkat és műszereket.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.
Vermorel-rendszertől szőlőpermetező, Szánkópermető, Permetés alkátárok gumiból és sárgarézből, Szőlőszőlők és présék, Korkszamozsolók és daráló, Répaágók és szeszvárolók.

SZONTÁGH PÁL
rész- és szerzámgyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

Elvezet megállgatni a
TÁBORTÜZNÉL
csinálj szőlőpermető-hatékonyat: (Létező kapható Készletben)
beszerzőknek szótályában, Budapest, József-körút 15. Fióküzlet: Ráday-utca 15.

Wagner

Keltetőgépeket
minden nagyságban, csőbenedelöket, csontdarálógépeket, **tömögépeket**
és az összes háromtényezősűtőhöz szükséges összes felszerelési tárgyakat szállítja a legregibb szaktörz.

NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
Kérje a 34. számú árjegyzéket 5.— K. bélyeg beklóadás ellenében.

JÓ PAJTÁS
BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA
a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeret-gazdagító olvasmányok valóságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Endrődi Sándor, Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Áva Gyula, Feleki Sándor, Mihályffygné Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Kozma Imre, Csánády Sándor, Székely Nándor, Benedek János* stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

5. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)
Szerkesztő: **HOITSY PÁL.** BUDAPEST, MÁRCIUS HÓ 13.
Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Előfizetési ára: az április-júniusi évfolyamra 60 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 42 korona.
Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldij is csatolandó.

MÁTTYÁS A DIADALMAS.

MÁTTYÁS FOGADJA A PÁPAI KÖVETET.

A BENCZUR-KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN. — A királyi palota Máttyás-termeinek festményei. (A képeket a „Könyves Kálmán” jogosításával közöljük.)